

การขับเคลื่อนศาสตร์พระราชายังยั่งยืนผ่านโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
Sustainable Implementation of the King's Philosophy through the
OBEC Moral School Project

สุรศักดิ์ การุญ

Surasak Karoon

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า

Triamudomsuksanomklao School

Corresponding Author e-mail: kampoo2023@gmail.com

Received: 2025-09-03 Revised: 2025-10-10 Accepted: 2025-10-15

บทคัดย่อ (Abstract)

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินการเพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชา และสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ที่มุ่งให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม โดยนำมาประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา ซึ่งครอบคลุมเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ โดยดำเนินโครงการหรือกิจกรรมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการรับรู้และการยอมรับ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีบรรลุนิยามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 5 การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง และขั้นตอน ที่ 6 การสร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ เริ่มจากการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง เพื่อดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญต้องมีการนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งถอดบทเรียนเพื่อการ

ประชาชนสัมพันธ์ให้มีการขยายผลสืบสานศาสตร์พระราชา โดยการมีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords): ศาสตร์พระราชา; โครงการคุณธรรม สพฐ.; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; การศึกษาคุณธรรม; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The OBEC Moral Schools Project is an initiative of the Office of the Basic Education Commission (OBEC) to continue the royal philosophy and respond to the royal command of His Majesty King Bhumibol Adulyadej and the educational policy of His Majesty King Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun. These initiatives aim to instill five virtues in administrators, teachers, students, and educational personnel: sufficiency, gratitude, honesty, responsibility, and moral ideology. These principles are applied in conjunction with the royal philosophy, which encompasses the uniqueness of the Thai people and has been passed down through generations. This initiative fosters quality citizenship by implementing projects or activities based on the Sufficiency Economy Philosophy, which encompasses sufficiency, reasonableness, and self-immunity. The OBEC Moral Schools development process involves six steps: Step 1: Building awareness and acceptance; Step 2: Creating core teachers and student leaders; Step 3: Defining the school's moral identity; Step 4: Determining methods to achieve the school's moral identity; Step 5: Taking action to achieve change goals; and Step 6: Creating a mechanism to drive the school's morality towards success. This begins with participatory planning. Promote, support, and reinforce effective operations. Importantly, there must be supervision, monitoring, and knowledge exchange to evaluate performance, as well as lessons learned for public relations purposes, promoting the continuation of the King's philosophy through participation in the Moral School Project for sustainable development of educational quality.

Keywords: King's Philosophy; OBEC Moral School Project; Sufficiency Economy Philosophy; Moral Education; Education for Sustainable Development (ESD)

บทนำ (Introduction)

ศาสตร์พระราช เป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และหลักการพัฒนา ตามพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน และมีความสุข. ศาสตร์พระราช ประกอบด้วย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงานที่เน้นการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหาจากจุดเล็ก การทำงานแบบองค์รวม และการพึ่งพาตนเอง ซึ่งพระราชทานให้คณะกรรมการในโอกาสการจัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ. 2555 โดยมีพระราชกระแสรับสั่งที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” นอกจากนี้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรีและประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้เขียนเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รับสั่งว่า “การสร้างคนดีเป็นเรื่องที่ยากและยาว แต่ก็ต้องทำ ขอให้ถือเป็นหน้าที่” ขอพวกเราได้รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมปฏิบัติจนสุดความสามารถ เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดินอันเป็นที่รักยิ่งของพวกเราทุกคน (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

จากกระแสรับสั่งข้างต้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระราชทาน พระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อสานต่อพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม 3) มีงานทำ-มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี ซึ่งแนวปฏิบัติในเรื่อง “การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม” ได้แก่ รู้จักแยกแยะผิด-ชอบ ชั่ว-ดี ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว และช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ระบุไว้ในมาตรา 54 ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีหรือแม้แต่รัฐบาลปัจจุบันก็ยังมีนโยบายที่จะจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณภาพของคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนา

ประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดี 2) เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และ 4) เพื่อนำประเทศก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำ ภายในประเทศลดลง (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นแม่บทในการจัดการศึกษาโดยกระจายอำนาจให้สถานศึกษา และเปิดกว้างให้กับทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งโรงเรียนทุกแห่งต้องจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมคุณลักษณะทั้ง 8 ประการข้างต้น (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

นอกจากนี้ จากการสะท้อนปัญหาของนักเรียนและครู พบว่า ปัจจุบันนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อยู่บางประการ ได้แก่ พฤติกรรมขาดวินัย เช่น มาสาย หินเรียน แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ใช้โทรศัพท์มือถือผิดกาลเทศะ ไม่ใส่หมวกกันน็อค พฤติกรรมขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น เข้าแถว-เดินแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัมมาคารวะ พูดคำหยาบ พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ลอกการบ้าน ไม่ส่งการบ้าน ติด 0 ร. มส. ไม่ปิดน้ำ -ไฟหลังใช้ ไม่รักษาความสะอาดในโรงเรียน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ พฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ลักขโมย พูดโกหก ททุจริตการสอบ เก็บของได้ไม่ส่งคืน พฤติกรรมเสี่ยง/ก้าวร้าว เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท ติดเกม ฟุ่มเฟือย ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม ช่มชู้รังแก เพื่อน-รุ่นน้อง ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

จากสภาพดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลด้านการศึกษาโดยตรง ได้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ดังจะเห็นได้จากการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และนโยบายการสร้างค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้เกิดกับคนในชาติ ในปี 2560 กระทรวงศึกษาธิการมี

นโยบาย ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะองค์กรหลักเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้เยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ ได้จัดทำโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” ขึ้นเพื่อให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) ความพอเพียง 2) ความกตัญญู 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความรับผิดชอบ และ 5) อุดมการณ์คุณธรรม โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล) ได้กล่าวถึง ศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมเรื่องเอกลักษณ์ของชนชาติไทย เช่น การอ่อนน้อมถ่อมตน การเป็นสุภาพชน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณงามความดีของคนไทยที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ศาสตร์พระราชาให้ข้อคิดการประพฤติปฏิบัติตน ไว้ว่า อย่าคบคนด้วยฐานะ คบคนด้วยความดี มีมิตรภาพด้วยความรักและความผูกพัน และขอให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ ถ้าทุกคนปฏิบัติตนตามศาสตร์ของพระราชาแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศก็จะมีแต่คนดีและทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้ารวมทั้ง น้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เกิดความสมดุลและยั่งยืน แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานไว้กว่า 40 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ประชาชนชาวไทยนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข จึงนับได้ว่า ศาสตร์พระราชา เป็นเสมือนองค์ความรู้ที่อยู่คู่แผ่นดินไทย ซึ่งล้วนมุ่งให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตนเป็น “คนดี” ทั้งคิดดีพูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคี ซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติ บ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

เพื่อเป็นการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืน และสนองพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้น เพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ให้แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการคุณธรรม สพฐ. อย่างน้อยร้อยละ 35 และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 โรงเรียนทุกโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการคุณธรรม สพฐ. เพื่อพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บทความนี้จะนำเสนอการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืนด้วยโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ประกอบด้วยศาสตร์พระราชา: รากฐานแห่งความยั่งยืน โครงการโรงเรียนคุณธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.): เครื่องมือในการขับเคลื่อน การวิเคราะห์ ความเชื่อมโยง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจต่อไป

ศาสตราจารย์ดร.ราชา: รากฐานแห่งความยั่งยืน

ศาสตราจารย์ดร.ราชา เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) ได้กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

- 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- 3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

- 3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- 4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- 4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2551) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งองค์ประกอบคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพร้อมที่จะรับกับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการที่จะนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมที่จะรองรับกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ซึ่งแต่ละเรื่องมีความหมาย ดังนี้

1. ความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป มักเป็นไปตามลักษณะอุปนิสัยของบุคคลที่พิจารณาการกระทำของตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองและระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับอัตภาพของตน โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของตนในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีการขยาย แนวคิดและวิธีปฏิบัติของตนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมด้วย

2. ความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นด้วยความรอบคอบ โดยใช้มวลประสบการณ์อย่างรอบด้านในการพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผล และจะต้องระมัดระวังต่อการดำเนินการของตน เพื่อมิให้เกิดผลกระทบด้านลบกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมตามมาได้

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมทุกด้านทั้งภายในภายนอกกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้

ของ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลอย่างประณีตและเป็นระบบ ทำให้บุคคล กลุ่มบุคคล พร้อมเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างได้เปรียบ ลดความเสี่ยงลงได้อย่างมั่นใจ

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กรอบความคิดแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร นักเรียนและชุมชนในทุกกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลายในการดำเนินชีวิตกับทุกคน ทุกอาชีพ และทุกสถานการณ์ เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน การอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาโดยจะเน้นการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุ มีผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานและเงื่อนไขของการมีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ทั้งนี้ จะส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนเสมอ ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: กรมที่ดิน (2559)

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) : เครื่องมือในการขับเคลื่อน

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินการเพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชา และสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณดินทร เทพยวรางกูร ที่มุ่งให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม โดยโรงเรียนทุกแห่งเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและภูมิใจในการทำ ความดี และเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง ภายใต้กรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ดังนี้

1) ความพอเพียง หมายถึง การดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ สร้างสรรค์ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับชาติ ด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ

2) ความกตัญญู หมายถึง การดำรงตนเรียบง่าย ไม่หลงลืมตัว เมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงามต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม

3) ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในทุก ระดับ โดยการปลูกฝังค่านิยมว่า การทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความย่อเย้ยอับปาง และความน่าอัปาย

4) ความรับผิดชอบ หมายถึง โรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ฯลฯ มีภาระหน้าที่อันสำคัญ ต้องช่วยกันพร่ำสอนเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่น ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ อดทน เสียสละ มีความเพียรด้วยปัญญา และความรอบคอบ

5) อุดมการณ์คุณธรรม หมายถึง การร่วมกันเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี และปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวาง และทั่วถึงอันเป็นความยั่งยืนแห่ง ความร่มเย็น และมั่นคงของระบบการศึกษาของชาติบ้านเมืองสืบไป ในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการจำนวน 11 เรื่อง เพื่อให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย แนวทางการจัดกิจกรรมค่ายยุวชนคนคุณธรรม แนวทางการจัดทำโครงงานพัฒนา จริยคุณ แนวทางการผลิตนวัตกรรมการสร้างสรรค์คนดี แนวทางการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. แนวทางการจัดกิจกรรม

10,000 ครูชน คนคุณธรรม แนวทางการจัดกิจกรรมคีนคุณธรรมสู่ห้องเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม แนวทางการจัดกิจกรรมโรงเรียนดีที่เย็น แนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม แนวทางการผลิตและเกณฑ์การประกวดภาพยนตร์สั้นโรงเรียนคุณธรรม ต้องและมาตรฐานและตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีการขับเคลื่อนตามโครงการย่อยและกิจกรรมสำคัญของแต่ละโครงการ ดังนี้

1. โครงการสร้างคนดี ให้บ้านเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้รู้และเข้าใจในการคิดค้น เลือกใช้ ผลิต นวัตกรรมคุณธรรมพร้อมทั้งสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนานาชาติได้ ด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้นำเยาวชนด้านคุณธรรมสู่สังคม กิจกรรมโครงงาน พัฒนาจริยคุณ กิจกรรมผลิตนวัตกรรมสรรค์สร้างคนดี และกิจกรรมค่ายยุวชนคนคุณธรรม

2. โครงการเสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา “โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ด้วยกิจกรรมพัฒนานวัตกรรม การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของครูสู่ คุณธรรม กิจกรรมคีนคุณธรรมสู่ห้องเรียนกิจกรรม กิจกรรมครอบครัวที่สาม และคีนครูชน คนคุณธรรม

3. โครงการสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนคุณธรรมผ่านการประเมินคุณธรรม ด้วยกิจกรรมคิดค้น นวัตกรรม สื่อ นำสู่การเรียนการสอน กิจกรรมโรงเรียนดีต้องมีที่ยืน กิจกรรมนิเทศ กำกับ ติดตาม โรงเรียนคุณธรรม และกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมระบบการประเมิน Online

4. โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และสะดวกต่อการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้วยกิจกรรม พัฒนานวัตกรรมการสร้างระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้ สะดวกใช้ ไร้ต่อเหตุการณ์

5. โครงการพัฒนานวัตกรรมสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอก ด้วยกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ กิจกรรมพัฒนานวัตกรรมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนบางมูลนาคภูมิวิทยาคม กิจกรรมพัฒนานวัตกรรมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับศูนย์คุณธรรม/ มูลนิธิพุทธฉือจี้

มูลนิธิยุวสถิรคุณ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) ได้น้อมนำพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพระราชทานให้กับคณะ

องคมนตรีในโอกาสการจัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ. 2555 ที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” จึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง “มูลนิธิยุวสถิรคุณ” โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรีเป็นประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งมีความหมายว่า มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะสร้างสรรค์เยาวชนให้คงมั่นอยู่ในคุณความดีเสมอ โดยดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนควบคู่กันไปในศูนย์ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา และศูนย์โรงเรียนคุณธรรม (ปัสสวัตวิรกิตติ และคณะ, 2560) โดยมีกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกโดยย่อว่า “โรงเรียนคุณธรรม” มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการรับรู้และการยอมรับ

การสร้างการรับรู้ให้ทุกคนเข้าใจกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เข้าใจให้กระจ่างในวิธีการดำเนินงาน ด้วยการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับนั้นควรชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม และผลดีที่จะเกิดจากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งผลดีที่จะเกิดกับนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

เมื่อแกนนำได้รับการอบรมกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทาง “มูลนิธิยุวสถิรคุณ” แล้ว จะสามารถทำหน้าที่แกนนำได้อย่างดีแกนนำจะเป็นทั้งครู วิทยากรของโรงเรียน เพื่อจัดอบรมเพื่อนครูและนักเรียนแกนนำ และเป็นทีมงานของโรงเรียนที่ช่วยให้การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนได้

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์ที่สามารถนำไปแก้ปัญหาในโรงเรียนได้จริงจะต้องได้มาจากการประชุมระดมความคิดของแต่ละกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มนักเรียน กลุ่มครูและกลุ่มผู้บริหาร ทุกกลุ่มมุ่งแก้ไขประเด็นปัญหาที่กลุ่มได้ค้นพบจากการระดมความคิด คุณธรรมอัตลักษณ์ จึงประกอบด้วยคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกทั้ง 3 ฝ่าย (นักเรียน ครู ผู้บริหาร) โดยมุ่งแก้ไขปัญหานักเรียนเพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติงานส่วนวิธีการเครื่องมือช่วยให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้แนะนำไว้ 4 วิธีการ ได้แก่ การจัดทำโครงการคุณธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกัน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5 การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง (คุณธรรมอัตลักษณ์)

การลงมือปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด หลังจากได้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนต้องเร่งลงมือปฏิบัติทันที และต้องกระตุ้นสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติทั้งโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 6 การสร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางมูลนิธิยุสธิรคุณ มีเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การวางแผนของโรงเรียนคุณธรรม การสร้างการมีส่วนร่วม การส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง การนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมิน การถอดบทเรียนและการประชาสัมพันธ์

สรุปได้ว่า ในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้อาศัยหลักการสำคัญของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มูลนิธิยุสธิรคุณได้นำมาเป็นแบบอย่าง 4 ประการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องปฏิบัติทั้งโรงเรียนให้ปฏิบัติต่อนักเรียนเน้นการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนและปฏิบัติจากด้านล่างขึ้นสู่บน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และต้องปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีกระบวนการในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ความเชื่อมโยง

การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อสืบสานศาสตร์พระราชา ให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม โดยการจัดกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา ได้ดังนี้

1. ความพอประมาณเชื่อมโยงกับความพอเพียง

การปลูกฝังคุณธรรมด้านความพอเพียง มีความสอดคล้องกับศาสตร์พระราชาในเรื่อง ความพอประมาณ ที่จะเสริมสร้างลักษณะอุปนิสัยของบุคคลให้รู้จักพิจารณาการกระทำของตนเอง ระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับอัตภาพของตน โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กิจกรรมที่

ปลูกฝังคุณธรรมด้านความพอเพียง ได้แก่ โครงการงานคุณธรรม ออมวันละนิด ชีวิตแจ่มใส โครงการธนาคารขยะ

2. ความมีเหตุผลเชื่อมโยงกับความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ

การปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับศาสตร์พระราชาในเรื่อง ความมีเหตุผล เพื่อการตัดสินใจด้วยความรอบคอบในการพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผล และจะต้องระมัดระวังผลกระทบที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และผลกระทบต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ หรือปัญหาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมด้านความพอเพียง ได้แก่ โครงการงานคุณธรรม กิจกรรมการทำบุญหมัก กิจกรรมการปลูกผักสวนครัว ค่ายคุณธรรมจริยธรรม

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีเชื่อมโยงกับอุดมการณ์คุณธรรมและความกตัญญู

การปลูกฝังคุณธรรมด้านอุดมการณ์คุณธรรม และความกตัญญู มีความสอดคล้องกับศาสตร์พระราชาในเรื่อง การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันทางสังคมเป็นคนมีจิตอาสา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักตอบแทนสังคม กตัญญูต่อบุพการี และผู้มีพระคุณ ทำให้บุคคลมีสัมมาคารวะและมีความพร้อมในการรับมือกับปัญหา ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างได้เปรียบลดความเสี่ยงลงได้อย่างมั่นใจ กิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมด้านความพอเพียง ได้แก่ กิจกรรมประหยัดน้ำประหยัดไฟ จิตอาสาทำความสะอาดโรงเรียน กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ โครงการอบรมผู้นำเยาวชนด้านยาเสพติด

สรุปได้ว่า การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อสืบสานศาสตร์พระราชา ให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม โดยการจัดกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชานั้นสามารถจัดวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ ประกอบด้วย ความพอประมาณเชื่อมโยงกับความพอเพียง ความมีเหตุผลเชื่อมโยงกับความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีเชื่อมโยงกับอุดมการณ์คุณธรรมและความกตัญญู

สรุป

ศาสตร์พระราชา เป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมเรื่องเอกลักษณ์ของชนชาติไทย เช่น การอ่อนน้อม ถ่อมตนการเป็นสุภาพชน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณงามความดีของคนไทยที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีและลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืนด้วยโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) ความพอเพียง 2) ความกตัญญู 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความรับผิดชอบ และ 5) อุดมการณ์คุณธรรม โดยดำเนินโครงการหรือกิจกรรมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการรับรู้และการยอมรับ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวิธีบรรลุนคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 5 การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง ขั้นตอนที่ 6 การสร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางมูลนิธิยุสธิรคุณ เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ เริ่มจากการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง เพื่อดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญต้องมีการนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งถอดบทเรียนเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้มีการขยายผลสืบสานศาสตร์พระราชา โดยการมีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืนด้วยโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมที่ดิน. (2559). องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 25 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.dol.go.th/ethics/Pages/องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง-.aspx>
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
- ปภัสวดี วีรภิตติ และคณะ. (2560). คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม. นนทบุรี: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ปริญญช พินุลสรารุช. (2551). คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 -2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.